№ 54 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 12 **1902** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 12 № 54

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հերթական հարց է.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Վ. Աբաշիձէի քսանհինգամեակը. Պ. Արմէնեանի առաջին դեբիւտը. Նամակ Ախալքալաքի գաւառից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հրաւէր զինադուլի. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Գերմանիայից.

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑ Է

Թէ Ախալքալաքի երկրաշարժի ժամանակ և թէ ներկայումս, երբ Շամախու գաւառի մի նշանաւոր մասը աւերվել է ուժգին երկրաշարժից, պարզվեց մի բան, որ որքան և սարսափելի լինի երկրաշարժը, այնուամենայնիւ մարդիկ մի քանի ժամանակ անցնելուց յետոյ սիրտ են առնում և նորից սկսում են հաստատվել նոյն տեղերում: Ախալքալաքի երկրաշարժի անմիջական ազդեցութեան տակ գիւղացիները վճռել էին թողնել տուն ու տեղ, հող ու վարուցանքս և գաղթել ուրիշ տեղ. նրանք նոյն իսկ մի քանի դիմումներ արին իշխանութեանը այդ մասին. բայց յետոյ թողին այդ դիտաւորութիւնը և սկսեցին խորհել այն միջոցների մասին, որոնցով նրանք կարող էին վերականգնել իրանց քայքայված տնտեսութիւնը:

Նոյնը տեղի ունեցաւ Շամախում: Երկրաշարժի սարսափի անմիջական տպաւորութեան տակ բնակիչները թողին և հեռացան մայրենի քաղաքից, ցրվեցին դէպի Բագու, Գօկչայ, Աղդաշ, Քիւրդամիր, Շուշի, Թիֆլիս, յոյս չունենալով, որ անպատճառ կը վերադառնան: Բայց մի քանի շաբաթ անցնելուց յետոյ հեռացածներից շատերը վերադարձան և վերադառնում են՝ նորից բնակվելով իրանց հին բնակավայրում:

Ոչինչ չէ կարելի ասել այդ որոշման դէմ, եթէ բնակիչները յատուկ ուշադրութիւն դարձնեն տների շինութեան եւ նրանց կարգաւորութեան մասին: Մեր երկրագնդի վրա շատ կան տեղեր, որոնք ենթակայ են երկրաշարժի յաճախակի ցնցումներին և որոնք, սակայն, չեն արգելում բնակութիւններ հաստատելու: Այնտեղ տները յարմարեցված են այնպէս, որ նրանք զգալի վնաս չը ստանան հողի ցնցումներից: Տները, օրինակ, շինված են փայտից, եղէգնից կամ թէ քարաշէն են, նրանց պատերը կազմված են ամուր զանգուածից և չունեն ծանր տանիքներ:

Երկու տարի առաջ, երբ տեղի ունեցաւ Ախալքալաքի երկրաշարժը, ծագեց մեր յիշած հարցը և վնասվածներին օգնող կոմիտէտը իր կողմից մշակեց տների մի տիպ, որը պէտք է կարողանայ համեմատաբար աւելի լաւ դիմանալ հողի ցնցումներին, քան հին ձեւի շինութիւնները: Ներկայումս արդէն շինված են այդպիսի տներ մեծ թւով և այս ամառ նորից պէտք է շինվեն բազմաթիւ տներ: Գիւղացիները արդէն մի ձմեռ ապրել են նորատիպ տներում և հետաքրքրական է իմանալ, թէ որքան նոր տները յարմար դուրս եկան նրանց համար:

Անկասկած, մի տարվայ փորձը դեռ շատ փոքր է, բայց և այնպէս կարող էին պարզվել տների խոշոր թերութիւնները և անյարմարութիւնները նրանց արժանաւորութիւնների հետ միասին: Այժմ երբ նոր տիպի տներ շինելու հարցը հանդէս է եկել և Շամախու գաւառում աւելի եւս ընդարձակ ծաւալով, քան Ախալքալաքի գաւառում, անհրաժեշտ է, որ եղած փորձը տեխնիքական քննութեան ենթարկվէր և մշակվէին տների կատարեալ տիպեր:

Տեխնիքական ընկերութիւնները, որոնք գոյութիւն ունեն Թիֆլիսում և Բագւում, պէտք է նշանակէին յատուկ յանձնաժողովներ այդ հարցի քննութեան համար, ուղարկէին հմուտ մարդկանց ուսումնասիրելու Ախալքալաքի գաւառի փորձերը, տեղական պայմանները և պահանջները և մշակելու թէ քաղաքի և թէ գիւղական աւելի յարմարաւոր և ամուր տների տիպեր:

Դա հերթական հարց է:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացանք հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Հօհէնհօննէֆից, Գէորգ Խատիսեանից, 40 րուբլի, ժողոված Հօհէնհօննէֆի սանատօրիայում:

Քէրքիից, Ա. Աւագեանից, 30 րուբլի 80 կոպէկ, որ ժողովված է Քէրքիի հասարակութիւնից:

Կորասու-Բազարից, Ց. Բէնքլէրեանից, 5 րուբլի:

Ընդամենը 75 ր. 80 կ., իսկ նախկին ստացվածների հետ միասին 6423 ր. 85 կ.:

Վ. ԱԲԱՇԻՁԷԻ ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, մարտի 10-ին, վրաց թատրոնում մի կատարեալ տօն էր, տօն, բառիս բուն նշանակութեամբ, տօն, որին մասնակցում էր ամբողջ Կովկասի վրաց ազգաբնակութիւնը:

Թատրոնի դահլիճը զարդարված էր կանաչեղէնով եւ դրօշակներով, որոնց մէջ երեւում էին յոբելեարի պատկերներով թերթիկներ՝ խաղացած պիէսների անուններով: Դահլիճը լիքն էր բազմութեամբ:

Վարագոյրը բարձրացնելուց առաջ Ա. Ջորջաձէ կարդաց մի կարճ ռեֆերատ վրաց բեմի զարգացման եւ Աբաշիձէի մասին. այնուհետեւ վարագոյրը բարձրացաւ եւ դերասանները խաղացին Գ. Էրիսթովի «Բաժանումն» կոմեդիայից մի գործողութիւն, որի մէջ յոբելեարը խաղում էր վաճառականի դերը: Ներկայացումը վերջանալուց յետոյ սկսվեց տօնախմբութիւնը. գեղեցիկ տեսարան էր ներկայացնում բեմը, ուր հաւաքվել էին պատգամաւորները, որոնց մէջ կային եւ գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչներ:

Դուրս եկաւ յոբելեարը, դղրդաց թատրոնը, նուագեց երաժշտութիւնը, ապա սկսվեց ուղերձների ընթերցումը:

Պատգամաւորների թիւն էր մօտ 40: Առաջինը խօսեց վրաց դրամատիքական կոմիտէտի նախագահ Ն. Քարթվելօվ եւ մատուցեց արծաթեայ պսակ. յետոյ խօսեց Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնից պ. Ջերքեզօվ, որին հետեւեցին Քութայիսի քաղաքային վարչութեան պատգամաւորութիւնը, Թիֆլիսի Արքունական թատրոնը, Արտիստիքական թատրոնը. բժ. Խատիսեանը խօսեց շատ գեղեցիկ կերպով Թիֆլիսի հայոց թատրոնական ընկերութեան կողմից. պարոնի ճառը մեծ տպաւորութիւն թողեց հասարակութեան վրա:

Թիֆլիսի հայ դերասանական խմբի կողմից խօսեց պ. Ա. Յարութիւնեան եւ մատուցեց պսակ. խօսեց նոյնպէս պ. Միրաղեան: Խօսեցին ճառեր «Իվէրիա», «Կվալի» եւ «Тифлисскій Листокъ» լրագիրների խմբագրութիւնների կողմից. շնորհաւորեցին ուսանողների, աշակերտների, զանազան քաղաքների, գիւղերի ներկայացուցիչները. նոյն իսկ կային կօշկակարների եւ խոհարարների ներկայացուցիչներ. առաւօտվայ տօնախմբութիւնը վերջացաւ երեկոյեան ժամը 5-ին:

Երեկոյեան ժամի 8-ին սկսվեց յոբելեանական ներկայացումը. խաղացվեցին մի մի գործողութիւն՝ «Խաթաբալա», «Րէվիզօր» եւ «Խանում» կոմեդիաներից. այնուհետեւ սկսվեց ապօթէօզը:

Առաջինը խօսեց վրաց խմբի ռեժիսոր պ. Գունիան. նրան հետեւեց պ. Միրաղեանը, որը շնորհաւորեց «Մշակ» լրագրի կողմից, որը մեծ համակրութիւն գտաւ ժողովրդի մէջ. շնորհաւորեց նաեւ պ. Ալեքսէեվ-Մեսխիեվ Քութայիսի խմբի կողմից եւ կարդացվեցին դարձեալ մի քանի ոտանաւորներ: Խօսք չը կայ, որ երեկոյեան էլ թատրոնը լիքն էր:

Երեկոյեան ներկայացումը պատւեց իր այցելութեամբ Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գօլիցին, որը շնորհաւորեց յոբելեարին իր ադիւտանտի միջոցով եւ ուղարկեց 100 րուբլի:

Կային եւ դրամական նուէրներ ուրիշ անձնաւորութիւններից, ի միջի այլոց, Բագուի վրաց հասարակութիւնից 500 րուբլի: Յոբելեարին նուիրեցին Իմէրեթում եւ Թիօնէթում հողեր:

Յոբելեարը զգացված մի քանի խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց թէ հասարակութեանը եւ թէ ընկերներին: Այնուհետեւ յոբելեարին դուրս բերին թատրոնից, նստեցրին «փառքի բազկաթոռի» մէջ եւ աղմուկով ու վառած ջահերով դուրս տարան փողոցը «Վաշա» կանչելով. այդպէս վերջացաւ այդ գեղեցիկ օրը:

Աշխատաւոր մշակը գտաւ իր վաստակը:

Գ. Միրաղեան

Պ. ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԵԲԻՒՏԸ

Շաբաթ, մարտի 9-ին, պ. Արմէնեանը, տեղական դերասանների մասնակցութեամբ, Թիֆլիսի արտիստիքական ընկերութեան թատրոնում իր առաջին դեբիւտի համար ներկայացրեց Ալ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Լայպցիգ, մարտի 11-ին

Աշխարհիս գուցէ ոչ մի քաղաքակրթված պետութեան պարլամէնտը արտաքին կամ համաշխարհային քաղաքականութեան զանազան կարեւոր հարցերին այնպիսի անմարդասիրութեամբ եւ անտարբերութեամբ չէ վերաբերվում, ինչպէս գերմանական ռայխստագն է այդ [illegible] ի հարկէ, մեր խօսքը վերաբերում է գերմանական պետութեան միայն այն հաւատարիմ հպատակներին, որոնք ռայխստագում զանազան կուսակցութիւնների եւ դասակարգերի ներկայացուցիչներ լինելով, իրանց բարոյական եւ մարդասիրական պարտականութիւնը ի չարն են գործ դնում եւ դարձրել են մի տեսակ առեւտուր: Դրանց ղեկավարողը մարդասիրական գաղափարը, համոզմունքը եւ առողջ բանականութիւնը չեն, այլ գերմանական կառավարութեան նեղ, եսասիրական, շօվինիստ եւ ընդհանրութեան համար շատ անգամ վնասակար շահերը, եթէ նոյն իսկ այդ շահերը վիրաւորէին բարոյականութեան, միջազգային իրաւունքի, արդարութեան եւ ճշմարտութեան ամենատարրական օրէնքները:

Այդօրինակ ներկայացուցիչները գերմանական ռայխստագի կամ Բարձր Տան ձայների մեծամասնութիւնը կազմելով, սկզբունքի ամեն տեսակ հարցերի վրա ազգային տեսակէտից եւ գերմանական ակնոցով են նայում: Նրանց ինչ փոյթն է, թէ հարաւային Աֆրիկայում նահատակ բօէրները անարդար կերպով տանջվում են անգլիացիներից, կամ սուլթանի կառավարութիւնը սիստեմատիքաբար ոչնչացնում է իր հպատակ հայ ազգաբնակութիւնը եւ այլն: Նրանք բոլորովին չեն ցանկանում անկեղծ կերպով հետաքրքրվել, վշտանալ կուլտուրայի եւ մարդասիրութեան համար ամօթաբեր այն վարմունքներով, որ գործ են դնում Անգլիան բօէրների եւ Թիւրքիան հայերի վերաբերմամբ եւ աշխատել իրանց կառավարութեան միջոցով դրանց առաջն առնել: Եւ այդ բանը կատարում են գերմանական տիրապետող դասակարգի եւ կուսակցութիւնների ներկայացուցիչները Գերմանիայում — բանաստեղծների եւ փիլիսոփաների հայրենիքում:

Այդպիսի անմարդասէր եւ անտարբեր վարմունք ցոյց տուեց գերմանական ռայխստագը իր, մարտի 3 եւ 4-ին (Ն. տ.) կայացրած նիստերի ժամանակ, երբ քննվում էր Գերմանիայի կատարելիք դերը արտաքին կամ միջազգային քաղաքականութեան մէջ ընդհանրապէս եւ հայկական հարցի վերաբերմամբ մասնաւորապէս: Միայն ազատամիտ եւ սօցիալ-դեմօկրատ կուսակցութիւնների պատգամաւորներն էին, որոնք այս անգամ էլ, ինչպէս գրեթէ միշտ, բարձր պահեցին իրանց գաղափարական դրօշակը, բողոքեցին Գերմանիայի, ճնշված եւ հալածված ազգութիւնների վերաբերմամբ բռնած բացասական ուղղութեան դէմ եւ բանական ու համոզված կերպով շօշափեցին արտաքին քաղաքականութեան մի քանի ամենանշանաւոր հարցերը:

Այն ժամանակ, երբ քննվում էր Չինաստանում մինչեւ այժմ գտնվող գերմանական զօրքի համար արվելիք ծախսի նախահաշիւը, ռայխկանցլէր կոմս Ֆօն Բիւլօվը դէպքից օգտվեց իր՝ միայն գեղեցիկ խօսքերից բաղկացած ճառերից մէկը ասելու Գերմանիայի արտաքին քաղաքականութեան ուղղութեան եւ նպատակի մասին: Յիշելով անգլիացիների եւ ճապօնացիների մէջ նորերս կայացած քաղաքական դաշնակցութեան մասին, Ֆօն Բիւլօվը աւելացրեց, որ առաջին անգամն է, որ Ասիայի մի շատ ընդունակ ազգ (ճապօնացիները) քաղաքական դաշնակցութիւն է կապում եւրօպական մի մեծ ոյժի հետ: Այդ դէպքը ցոյց է տալիս, որ մեր ժամանակը համաշխարհային քաղաքականութեան ժամանակ է: Բիւլօվի կարծիքով, իշխան Բիսմարկն էլ իր ժամանակին նախատեսել, հասկացել եւ ներածել է համաշխարհային քաղաքականութիւնը եւ այդ տեսակէտից Գերմանիան կանգնած է երկաթէ կանցլէր Բիսմարկի ուսերի վրա:

«Եթէ համաշխարհային քաղաքականութիւն ասելով դուք հասկանում էք այն տենդենցիան», շարունակում է Բիւլօվը, «անզգոյշ լինել եւ ամենուրեք խառնել Գերմանիայի մատը, այն ժամանակ ես ոչ թէ այդպիսի քաղաքականութեան կողմնակից եմ, այլ ամենաթունդ հակառակորդը: Մենք ամենից առաջ պէտք է ի նըկատի ունենանք Գերմանիայի հետզհետէ բարգավող շահերը, աշխատենք դրանց հովանաւորել եւ պաշտպանել մանաւանդ այն երկրներում, որտեղ ներս է մտել գերմանական աշխատասիրութիւնը եւ վաճառականութիւնը: Մի խօսքով, գերմանական արտաքին քաղաքականութեան նպատակը պէտք է լինի աշխարհիս բոլոր մասերում, հնարաւորութեան եւ բանականութեան սահմաններում, պաշտպանել գերմանական շահերը:

Արտանաւոր Բիւլօվի արժանի կուսակից Հասսէն (Լայպցիգի համալսարանի պրօֆէսոր), յիշելով Գերմանիայի ներկայ կայսրի եղբայր պրինց Հայնրիխի ճանապարհորդութիւնը դէպի հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները, յոյս է տածում, որ ապագայում Գերմանիայի եւ Միացեալ-Նահանգների հանրապետութեան մէջ բարեկամական յարաբերութիւն կը հաստատվի, բայց մի եւ նոյն ժամանակ աւելացնում է, որ Գերմանիան չը պէտք է իրան իլլիւզիաներով կերակրէ, պէտք է տնտեսական ասպարիզում աշխատէ մրցել, պաշտպանվել Ամերիկայից, գերմանական ազգային էգօիզմը աւելի զօրեղացնել եւ, ի վերջոյ, գերմանացիներին աշխարհիս միւս մասերում պաշտպանելու համար ռայխստագին առաջարկում է գերմանական կօնսուլների թիւը աւելացնել:

Սօցիալ-դեմօկրատների կուսակցութեան պատգամաւոր Գրադնաուէր արդարացի կերպով ծիծաղելով նացիօնալ-լիբերալ Հասսէի ապագայի համար արած երեւակայութիւնների եւ նրա միամիտ հասկացողութեան վրա, նկատում

Ֆրէդ դը Միւսսէի «Վաղաժամ վճիռ» («Il ne faut jurer de rien»)։

Ֆրանսիական նշանաւոր բանաստեղծի պիէսը, որ առաջին անգամն է դրվում հայ բեմի վրա, ոչ բովանդակութեան եւ ոչ հիւսուածքի կողմից ընդհանրապէս աչքի ընկնող մի երեւոյթ չէ ներկայացնում։ Իրական նկարագրութիւնների, ըէալիստական պատկերների հետ միասին դա կրում է բուն միւսսէյական ռոմանտիզմի հետքերը, որի գլխաւոր առանձնայատկութիւնը սրախօսութիւնների եւ հեգնութեան չուրջն է պտտվում։ Տեղ-տեղ նշմարելի են նաեւ միւսսէյական ցինիզմի համեմանքները, որը թէեւ հեռու է իր անգրանիկ աշխատութիւնների լպիրշ եւ անպատկառ տօնից, բայց եւ այնպէս իր միամտութեան հետ միասին՝ երբեմն ոչ միայն չարաճճի է, այլ եւ խայթող։ Ինչպէս երեւում է, Ժորժ Զանդի մասին յիշողութիւնները դեռ տարուբերում էին վառվռուն եւ տպաւորվող բանաստեղծին։

Եթէ բուն գեղարուեստական տեսակէտը մի կողմ թողնենք, պէտք է նկատել, որ պիէսը իբրեւ, այսպէս ասած, սալօնական մի կատակերգութիւն, լսվում է մեծ հաճութեամբ։ Պիէսի գլխաւոր հերոսը՝ Վալանթէն մի չարաճճի, հօրեղբօր հաշուին ապրող, անհոգ, bonvivant-ական հակումներից ոչ ազատ երիտասարդ է, որ իր սեփական կեանքում տեղի ունեցած սիրային մի արկածի պատճառով վճռում է երբէք չամուսնանալ, որովհետեւ չէ հաւատում կանանց հաւատարմութեանը — այնուամենայնիւ սիրոյ ամենազօր մղումը ի չիք է դարձնում «վաղաժամ վճիռը։

Պ. Արմէնեանը Վալանթէնի դերը կատարեց փայլուն աջողութեամբ։ Պարոնը, ինչպէս երեւում է, սալօնի չարաճճի երիտասարդի տիպը չատ նուրբ կերպով էր ուսումնասիրել։ Վալանթէնը կեանքի «դերասաններիցն է»․ գլխաւոր հերոսի բնաւորութեան այս առանձնայատկութիւնը չատ լաւ էր ըմբռնել պ. Արմէնեանը. եւ այս է պատճառը, որ հէնց առաջին տեսարանից ունկնդիրը այն տպաւորութիւնն է ստանում, որ յիրաւի իր առաջ կանգնած է մի դերասան՝ բառի բուն նշանակութեամբ—այնքան հմուտ, այնքան բնական եւ անբռնազբօսիկ էր պարոնի խաղը։

Այն առաւելութիւնները, որ մենք «Կրէմօնի ջութակագործի» առիթով նկատել էինք պ. Արմէնեանի մէջ, այժմ աւելի նուրբ ստուերանաւորումներով կարելի էր դիտել։ Ամենից աչքի ընկնող բարեմասնութիւնն այն է, որ պարոնը անպայման խելօք դերասան է։ Խելօք լինելը, ի հարկէ, լաւ յատկութիւն է, բայց չափազանց խելօքութիւնն էլ արդէն համը տանում է, անմիջականութեան աղը հալեցնում, «բնականի» կախարդանքը խափանում եւ իսկական կրակը արուեստական ջերմութեան է վերածում։ Այս տեսակ blasirt խելօքութիւնից բարեբաղդաբար ազատ է պ. Արմէնեանը. նա խելօք է մինչեւ այն աստիճան, որքան նա անխուսափելի մի պահանջ է, դերի ներքին անհրաժեշտութեամբն է պայմանաւորվում։ Սա այն գեղեցիկ ոսկէ ճանապարհն է, ուր խելօքութիւնը եւ բնականութիւնը ներդաշնակվում են։ Ահա այս սիրուն ներդաշնակութիւնն էր պատճառը, որ պ. Արմէնեանի խաղը իր գրաւչութեան եւ սահունութեան հետ միասին՝ մի սփռող հրճուանք, հոգեկան զուարթութիւն եւ կենդանացնող զովութիւն էր ներշնչում. նրա Վալէնթէնը միաժամանակ փայփայում, թովում էր ունկնդրի եւ աչքը եւ ականջը եւ սիրտը։ Պարոնի աչքի ընկնող առաւելութիւններից մէկն էլ այն է, որ նրա ձեւերը չափազանց ընտիր են եւ դիւրաշարժ. նա գիտէ իրան չատ վայելուչ եւ օրինակելի կերպով պահել բեմի վրա—մի կարեւոր յատկութիւն, որ մեր դերասաններից եւ դերասանուհիներից չատերին է պակասում։ Պարոնի ձայնի հնչունութիւնը եւ ճկունութիւնը նոյնպէս մի գնահատելի առաւելութիւն է. այն ինչ միմիկան այս անգամ ճոխ տպաւորութիւն չը թողեց եւ մի քիչ միօրինակութեան հետքեր էր կրում։ Արտասանութիւնը յստակ է եւ մաքուր. միակ պակասութիւնը այն էր, որ երբեմն չատ մեղմ ձայնով էր խօսում եւ տեղ-տեղ փութկոտ սըընթացութեամբ—այնպէս որ չատերին անհասկանալի էր մնում։ Ֆրանսիական արտասանութեան եղանակը աղօտ կերպով դեռ նշմարելի է։

Summa Summarum—պ. Արմէնեանը իր խակական ամպլուայում, ingénu, զուգէ եւ bon-vivant դերերում չատ չնորհալի մի ոյժ է ներկայացնում եւ առաջիկայ սէզօնում, անչուշտ, մեր խմբի լաւագոյն զարդերից մէկը կը լինի։

Թատրօնում բաւականաչափ հասարակութիւն կար, որ եւ վարձատրեց պ. Արմէնեանին ջերմ եւ յաճախակի ծափահարութեամբ. պարոնը ստացաւ եւ մի պսակ։

Անսամբլը լաւ էր. աջող էր մանաւանդ պ. Միրաղեանի Վան Բիւքը։

Վ. Նալբանդեան

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

Էչտիա, փետրվարի 28-ին

Մի քանի տարի առաջ յայտնի կալուածատէր Մ. Բայբուրցեանը հողի վէճ ունէր մեր գիւղի հետ եւ պահանջում էր մեզանից որոչ ժամանակամիջոցի արդիւնքը։ Թիֆլիսի նահանգական դատարանը վճռեց, որ մեր գիւղը 5000 րուբլի վճարէ պ. Բայբուրցեանին, իսկ պալատը հաստատեց այդ վճիռը եւ Բայբուրցեանին կատարողական թերթ տուեց։ Այդ վճռի դէմ մեր գիւղի համայնքը բողոքեց կառավարիչ սենատին եւ մի եւ նոյն ժամանակ որոշեց պահանջվող գումարը ժամանակաւորապէս մուծնել պետական գանձարանը, մինչեւ որ կը ստացվի սենատի վերջնական վճիռը։ Սակայն մեր համայնքը առձեռն դրամ չունէր իր այդ որոշումը կատարելու։ Մեր այդ նեղ դրութիւնից օգտվելով՝ մեր գիւղացիներից մէկը, որ յայտնի է վաշխառութեամբ ձեռք բերած բաւական խոշոր հարստութիւնով, առաջարկում է իր ծառայութիւնը, այն է՝ համայնքի կողմից մուծնել գանձարանը 5000 րուբլի այն պայմանով, որ տոկոսի փոխարէն նա օգտվի գիւղի բոլոր խոտահարքերից, որոնցից ստացվում է մօտաւորապէս 200—250 սայլ խոտ՝ առնուազը 1500 ր. արժողութեամբ։

Բարեբաղդաբար մեր գիւղում գտնվեց մի բանիմաց անձնաւորութիւն, որը արգելք եղաւ այդ բանին։ Այդ պատճառով որոշվեց, առձեռն դրամի փոխարէն, սովորական գիւղական կարգով, հացահատիկ ժողովել՝ հաշուելով գարու սոմարը 5 րուբլի, իսկ ցորենի սոմարը՝ 10 րուբլի, ապա ժողոված հացահատիկը ծախելով՝ փողի վերածել եւ պահանջվող գումարը մուծնել գանձարանը։ Այդպէս ժողովվեց 800 սոմար գարի՝ 4000 րուբլի արժողութեամբ, ընդամենը 5000 րուբլու հացահատիկ։

Ահա այդ ժամանակ մեր այդ հռչակաւոր գիւղացին կրկին առաջ է գալիս եւ կրկին առաջարկում է իր ծառայութիւնը, այն է՝ ժողոված հացահատիկը պահելու համար՝ լցնել իր չտեմարանը, մինչեւ որ հասարակութեան կարգադրութեամբ կը ծախվի։ Մի երկու-երեք ամսից յետոյ հացի գինը յանկարծ բարձրանում է —գարու սոմարը մինչեւ 10—12 րուբլի, իսկ ցորենի սոմարը մինչեւ 18—20 րուբլի։ Այդ հանգամանքից օգտվելով՝ մեր ճարպիկը ծախում է համայնքին պատկանող 500 սոմար հացահատիկը 11000 րուբլիով, որից 5000 րուբլին մուծնում է պետական գանձարանը, իսկ մնացած 6000 ր. մուծնում է իր գրպանը... Այս դէպքը պատահում է 1897 թւին։

Անցեալ 1901 թւի վերջերին սենատի վճռով կարգադրվում է վերադարձնել Էչտիայի համայնքին 5000 րուբլին։ Այստեղ էլ գործում է յիչեալ գիւղացու սուր հոտառութիւնը։ Նա ինքնակոչ կերպով ինքն իրան հաւատարմատար է ընտրել տալիս գիւղի կողմից, ստանում է այդ 5000 րուբլին՝ հասարակութեանը ներկայացնելու համար։ Սակայն ինչպէս կրկին անգամ չօգտվել յարմար առիթից։ Փոխանակ այդ գումարը օրինաւոր ճանապարհով վերադարձնելու գիւղացիներին՝ նա սկսում է իր փթած մուրհակները «սաղացնել», ով գիտէ ինչպիսի տոկոսներով բարդված եւ քանիցս վճարած հին պարտքերի տեղ նորից վերցնել...

Տեսնում էք ինչպիսի ձուկ է գտնվում մեր ջրերում. եւ այդ բոլորը չնորհիւ մեր ստորաքարշ գիւղացիների տգիտութեան, որոնք չը գիտեն կամ չեն ուզում պաշտպանել իրանց իրաւունքները զանազան «աղաների» դիմաց։

Ժամանակ չէ՞, որ վաշխառուն թողնէ իր ոտնձգութիւնները մեր եւ չրջակայ գիւղացիների դէմ։ Եթէ նա չէ ուզում խրատվել մեր գաւառի մի քանի խոշոր վաշխառուների պատժվելուց, պէտք է նրան սթափեցնել՝ օրինաւոր ճանապարհով հասարակական փողերի հաշիւը պահանջելով. ապա մերժելու դէպքում դիմել արդարադատութեան, թէ չէ վաշխառուի ատամներն ու ճանկերը չատ են սուր, որ ամենեւին ձեռնտու չէ խեղճ գիւղացուն։

**

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կրասնօվօդսկ, յունվարի 22-ին

Փոխադրելով խմբագրութեանդ հայց քսանեւհինգ րուբլի 10 կոպէկ, Շնողեան «Խ նուրդ Մեծ»-ից ստացված նուիրաբերութ յօգուտ չքաւոր հայ ուսանողութեան, խնդր եմ այդ փոքրիկ գումարը գործադրել իր ն տակին, ըստ ձեր բարեհայեցողութեան, որ նիւթականի կարիքը աւելի զգալի է ուսանողի համար։ Նուիրաբերութեան ընդ նուր գումարը եղել է 32 ր., 10 կոպ., որ րուբլի տրված է կառքի։

Խնդրում եմ մի եւ նոյն ժամանակ թոյլ «Մշակի» միջոցով յայտնել չնորհակալութ թէ նուիրատու պարոններին եւ թէ պ.պ Փ զադեանցին եւ Մելքումեանցին, որոնք սի յանձն առան «Խորուհրդ Մեծ» ման գալը։

Արշաւիր քահ. Վարդանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քութայիսի նահանգի կառավարիչը պաշ նապէս հաղորդում է կովկասեան կառավ չապետին, որ հինգշաբթի, մարտի 7-ին, առ ւստեան, Ռաչայի գաւառի Օնի աւանում Սօմիցօ գիւղում տեղի է ունեցել երկրաշ որի ժամանակ Սօմիցօ գիւղում քանդվել չատ տներ։ Դժբաղդ դէպքեր մարդկանց չեն պատահել։

—

Մարտի 25-ին Թիֆլիսի ժողովարանի լիճում կը կայանայ բարեգործական բ յօգուտ այն ֆօնդի, որով պէտք է չինվի Թ լիսում մի տուն, ուր ապաստան կը գ ծերացած եւ հիւանդացած վարժուհիները։ մակրելի նպատակը, յոյս ունենք, մեծ բ մութիւն կը գրաւէ ժողովարանի դահլիճը։

—

Այսօր, մարտի 12-ին, երեկոյեան ժամի 8-ի կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութ չինութեան մէջ տեղի կունենայ այդ ընկեր թեան ընդհանուր ժողովը, որի զբաղման ն թերն են—1) ընթացիկ գործեր, 2) զեկուցու «Սվէա» սէպարատօրի մասին եւ 3) պ. Մ եվսկու զեկուցումը Մուղանի դաշտը ոռոգ մասին։

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ մարտի տեղի ունեցաւ ջրահեղձութիւնից ազա ռուսաց Կայսերական ընկերութեան Թիֆ բաժանմունքի ընդհանուր ժողովը, որի ժա նակ վարչութիւնը հաչիւ ներկայացրեց բաժ մունքի գործունէութեան մասին 1901 թւակ նի ընթացքում եւ նախահաչիւ—1903 թւակ նի ելեւմուտքի մասին։ Վարչութեան հաչ երեւում է, որ վերջին տասնամեակի (189 1902) ընթացքում Կուր գետում, Թիֆլիս ղաքի սահմաններում, խեղդվել են 191 հո եւ նոյն տասնամեակի ընթացքում ազատ են խեղդվելուց 299 հոգի։ Բացի դրանից 19 թւականի յունվարի 6-ի աղէտի ժամա Վանքի մայր եկեղեցու մօտ ազատված են 20 մարդուց աւելի։ Ազատվածների ընդհանո թւից, 499 հոգուց, ընկերութեան հիմնարկ

է, որ պրինց Հայնրիխի ճանապարհորդութիւնը մասնաւորապէս եւ միապետների այդօրինակ ճանապարհորդութիւնները ընդհանրապէս պետութիւնների քաղաքական յարաբերութիւնները չեն փոխում, դրանք միայն ճանապարհորդական քաղաքականութիւններ են, որոնց դէմ Բարձր Տունը պէտք է բողոքէ եւ ոչ թէ հնազանդվի։ Այդպիսի ճանապարհորդութիւնները բիւզանդական ոգեւորութեամբ ներշնչված բէկլամներ են եւ ուրիշ ոչինչ։ Պէտք է չատ միամիտ լինել կարծելու համար, աւելացնում է Գրադնաուէրը, որ Գերմանիայի յարաբերութիւնը կը լաւանայ Միացեալ-Նահանգների հանրապետութեան հետ, քանի որ վերջինիս տնտեսական տեսակէտից մնասելը գերմանական մաքսային քաղաքականութեան գլխաւոր նպատակն է։

Յետոյ պատգամաւոր Գրադնաուէրը բնորոշեց երեք միմեանցից տարբեր ապարիզում ազգերի իրաւունքների սիստեմատիքաբար վիրաւորելու քաղաքականութիւնը, այն է Տրանսվաալում, Հայաստանում եւ Չինաստանում. Գրադնաուէրը մատնացոյց արեց այն հանգամանքի վրա, որ Հաագայի խաղաղութեան կօնգրէսի արձանագրութիւնները ստորագրելով, Գերմանիայի բարոյական պարտականութիւնն է Անգլիային համոզել վերջ տալ Հարաւային Աֆրիկայում մինչեւ այսօր չարունակվող սարսափելի պատերազմին, որ մեծ ամօթ է մարդասիրութեան, միջազգային իրաւունքի եւ ցանկալի խաղաղութեան համար։ Դառնալով հայկական հարցին, Գրադնաուէր ասաց հետեւեալը.

«Մի խօսք էլ ցանկանում եմ մի բոլորովին ուրիչ դէպքի մասին ասել, որը գերմանական բայխստագը ոչ մի անգամ մանրամասն քննութեան չէ ենթարկել, բայց որի լուսաբանելը, իմ կարծիքով, այս Բարձր Տան բարոյական պատուաւոր պարտականութիւնն է։ Խօսքս վերաբերում է այն լուրերին, որոնք նորագոյն ժամանակներս նորից հասել են Գերմանիա Թիւրքիայի հայերի դրութեան մասին. 1894 թ., երբ եւրօպական ուշադրութիւնը յառած էր Թիւրքաց Հայաստանում կատարված արիւնալի դէպքերի վրա, այն ժամանակ տիրում էր ընդհանուր զայրոյթ։ Այդ դէպքերի առիթով Անգլիան եւ Ռուսաստանը ուղղեցին Թիւրքաց կառավարութեան մի յայտագիր, որով նրանք պահանջում էին, որ կառավարութիւնը վերջ տայ Թիւրքաց Հայաստանում կատարվող կոտորածներին եւ եղեռնագործութիւններին։ Թիւրքաց կառավարութիւնը ընդունեց այդ յայտագիրը, բայց դժբաղդաբար չը կատարեց իր խոստումները։ Տարիներ ի վեր եւ այն էլ մեծ չափով վերջին ժամանակներս նորից լսում ենք Թիւրքաց Հայաստանում հայերի մէջ կատարվող աւերածութիւնների եւ կոտորածների մասին։ Դրանց պատճառը ոչ միայն թիւրքերի եւ հայերի մէջ եղած ռասսայական եւ կրօնական տարբերութիւնն է, այլ եւ տնտեսական եւ կուլտուրական տարբերութիւնը։ Թիւրքիայի հայ ազգաբնակութիւնը հակված է դէպի եւրօպական կուլտուրան, միչտ արթուն է, ձգտում է առաջադիմելու եւ աչխատում է խուսափել եւ ազատվել Թիւրքիայի նեխված դրութիւնից։ Թիւրքաց Հայաստանում այժմ տիրում է ընդհանուր անիրաւութեան դրութիւն եւ չարունակ տեղի են ունենում անարդար բանտարկութիւններ։ Թիւրքերի չնորհիւ այրվում են զանազան հայաբնակ տեղեր, չը խնայելով նոյն իսկ կանանց եւ երեխաներին։ Վերոյիչեալ լուրերն էլ անհաւատալի չեն եւ այդ մի եւ նոյն բանը հաստատել է անցեալ տարի, նոյեմբերի 5-ին, Ֆրանսիայի արտաքին գործերի մինիստր Դելկասէ։ Թիւրքիայում այժմ ոչ մի ատեան չը կայ, որ ընդունակ լինէր ցանկալի խաղաղ դրութիւնը վերականգնելու։ Եպիսկոպոսները եւ միւս հոգեւորականները իրաւունք չունեն համարձակվել Թիւրքաց կառավարութեան դէմ բողոքելու։ Ամեն մի հայ բողոքող, իբրեւ մատնիչ, սաստիկ պատժվում է։ Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանն էլ բոլորովին անզօր է։ Դրա համար հարցնում եմ պարոն բայխս-կանցլերին, թէ արդեօք նա վերոյիչեալ բաների մասին տեղեկութիւն ունի՞ եւ թէ արդեօք Բերլինի դաշնադրութիւնը բատորագրած ինչպէս գերմանական, այնպէս էլ միւս կառավարութիւնները չեն ցանկանում այդ բաների առաջն առնելու համար միջոցների դիմել։ Մանաւանդ Գերմանիան պարտական է, որովհետեւ ինչպէս կարճ ժամանակ սրանից առաջ գերմանական կայսրը հաստատում էր, թէ Գերմանիայի եւ Թիւրքիայի մէջ բարեկամական յարաբերութիւն է տիրում։ Նա չեչտում էր, որ գերմանացիները եւ թիւրքերը կարող են միմեանց հետ լաւ բարեկամներ լինել, չը նայելով որ նրանք տարբեր ծագման եւ հաւատի տէր են։ Եթէ յիրաւի մեր յարաբերութի Թիւրքիայի հետ այդպէս բարեկամական Նախանձելի է, այն ժամանակ մեզ վրա ա նապէս պարտականութիւն է դրվում հ որ հայերին պաշտպանելու համար կայս որոշումները գործադրվեն եւ իրականանա

Բայխսկանցլէր կոմս ֆօն-Բիւլօվ, ըստ բարեհաճ հայեցողութեան, պատասխանե պատգամաւոր Գրադնաուէրին, ի միջի այլ ասում է, որ Գրադնաուէր կողմնակից է à o rance համաշխարհային քաղաքականութե եւ հեգնելով աւելացնում է, որ գերմանացի րը չեն կարող իրանց մատները ամեն մի ճե մուծնել, ամեն մի հողմաղացի դէմ կռուել։ մեզ դուր չէ գալիս։ Եթէ մենք լսէինք պ գամաւոր Գրադնաուէրին, այն ժամանակ մե ոչ միայն պէտք է խառնվէինք Հարաւային Ա րիկայում մինչեւ այսօր տեւող կռուի մէջ, եւ հայկական խռովութիւնների եւ ֆիլիպպ ների կռուի մէջ։ Բայց մենք չենք ուզ անմիտ լինել—(Hans Dampf in allen Ga sein)։

Բիւլօվի կողմնակից եւ կուսակից մի ք պատգամաւորներ էլ մի եւ նոյն մտքով խ թէ հերքում են սօցիալիստ Գրադնաուէ մարդասիրական առաջարկութիւնը եւ այդ սով մարդասիրութեան հարցը նորից տապ վում է գերմանական բայխստագում։

Լ. Բաբայեան

...ներին պատասխանող անձանց ձեռքով ապաստ... են 361 հոգի, իսկ կոմիտէի անձանց մի... 138 հոգի։ Թիֆլիսի քաղաքամասերի մի..., ինչպէս երեւում է վերջիններից ներ... նոյնից, այնքան սուղ են, որ ձմեռ... ընթացքում նա կարողանում է պահել... պատսպարար կացարաններ, իսկ ա... ները, երբ ամենից աւելի պատսպարան են... կարիք զգացել,—քանի կացարանները Ասպ... կացարանների թիւը աւելացնելու հա... որոնք այնքան անհրաժեշտ են, ցանկալի... Թիֆլիսի հասարակութիւնը աւելի ու... թիւն դարձնէ այդ համակրելի գործի... Աղքատանոցի վճարը—5 բուբլի եւ նուէ... ութիւնները ընդունում է վարչութեան... գեներալ-մայոր Լ. Վ. Սիմոնով... կամուրջի մօտ, Գիմնազիչեսկայա—... № 15)։

—

Կիրակի, մարտի 10-ին, Հաւլաբարում, Թիֆլիսի 15-րդ Գրենադերեան զորագնդի դահլիճում, հայ սիրողները չորրորդ անգամ «Երեւանների խնամատար ընկերութեան» օգտին ներկայացրին «Էլի մէկ զոհ»։ Սարգիս հարուստ վաճառականի դերը պ. Գուլազեան՝ շատ լաւ խաղաց։ Օր. Գուլազեան Սալօմէի եւ Նատօի դերերը նոյնպէս աշխոյժ եւ լաւ տարաւ. երկուսն էլ վարձատրվեցին բուռն ծափահարութեամբ։ Մնացած դերակատարները վատ չէին իրանց դերերում։ Այս անգամ Թատրօնական դահլիճը աւելի լիքն էր սովորական այցելուներով։ Անտրակտներին նուագում էր նոյն զօրանոցի զինւորների երաժշտական խումբը։

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ հաղորդում են, որ իշխան Օրբելեանի, 10 օր Շամախում մնալուց եւ նրա ազգաբնակութեան կարիքների հետ մօտ ծանօթանալուց յետոյ, Բագուի նահանգապետ գեներալ Օզինդօվի հետ միասին մարտի 9-ին ուղեւորվեց Թիֆլիս։

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Թիֆլիսի կօնսիստորիան տեղիս գաւառապետի միջոցով առաջարկութիւն է արել մոմապահեստի նախկին կառավարիչ Նիկողայոս Ամիրխանեանին—ներկայացնել ուղիղ եւ իսկական հաշիւ, քանի որ նրա ներկայացրած հաշիւը քննիչ Մամբրէ վարդապետին անկանօն է եւ թերի, հակառակ դէպքում գործը կը յանձնէն նահանգական դատարանի պրօկուրօրին։ Թիֆլիսի մոմավաճառ Ղազարեան ստորագրութիւն է տուել քննիչ Մամբրէ վարդապետին, որ նա վաճառել է Ն. Ամիրխանեանին մօտ 90 պուդ մեղրամոմ։ Այս հաշիւը համապատասխանում է յանձնաժողովի հաշւին։ Եթէ կօնսիստորիան շուտով վախճան չը դնէ այս հարցին եւ էլի ձգձգէ, յանձնաժողովը մտադիր է բողոքել Էջմիածնի սինոդի պրօկուրօրին»։

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 22-ին, տեղիս կլուբի դահլիճում սիրողների մի խումբ խաղաց ռուսերէն լեզուով «Фофанъ» երեք գործողութեամբ կատակերգութիւնը, հեղինակութիւն Շպաժինսկու։ Զուտ արդիւնք գոյացաւ 61 ր., որ յատկացրին Շամախու երկրաշարժից վնասվածների օգտին։ Պասվայ ընթացքում սիրողների մի այլ խումբ, տիկին Արրօսիմօվայի ղեկավարութեամբ, ռուսաց լեզուով կը տայ երկու ներկայացում կլուբի փոքրիկ դահլիճում»։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Ամբողջ ձմեռը գրեթէ գարնանային եղանակներով անցկացնելուց յետոյ, վերջապէս մարտի 1-ից սկսած մինչեւ 3-ը չարունակ ձիւն եկաւ եւ մօտ 3/4 արշին բարձրութեամբ ծածկեց գետինը։»

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 22-ին տեղի ունեցաւ տեղիս օրիորդական դպրոցում գիմնազիայի եւ րէալական դպրոցի աշակերտների գրական-երաժշտական երեկոյ։ Երեկոյթը բաղկացած էր երկու բաժնից։ Կարդացվեցին մի քանի հայերէն ոտանաւորներ։ Աչքի էին աշակերտ Տուրփայեանի եւ Նլդաբեանի կարդացած կտորները։ Լաւ էին պ. Սեբերակեանի դաշնամուրի վրա նուագած մի քանի կտորները, մանաւանդ բայեաթին, որ մեծ հաճոյք պատճառեց հասարակութեան։ Աչ. Կապետեանի սօլօ երգածներից մեծ տպաւորութիւն արեց «Զայն տուր ով ծովակ»-ը։ Վերջը րէալական աշակերտների խումբը, պ. Մեդրիկեանի ղեկավարութեամբ, երգեց «Արեւն եւ» երգը, որը կրկնողութեան արժանացաւ։ Վերջը եղան պարեր. ժողովուրդը գոհ սրտով ցրվեց բաւական ուշ»։

—

Շուշու գաւառի ՇՈՒՇԻՔԵՆԴ գիւղից մեզ գրում են. «Մարտի 1-ին այստեղ ձիւն եկաւ մօտ 5 վերշօկ խորութեամբ։ Ամբողջ գաւառը ծածկված է սպիտակ սաւանով։ Ցուրտը սաստիկ է։ Ամբողջ ձմեռվայ ընթացքում դեռ այսպիսի ձիւն եւ ցուրտ չէ եղել։ Կարծես թէ ձմեռը նորից է սկսվում։ Խեղճ գիւղացիների դրութիւնը կրիտիկական է։ Զուլալում ցորեն չը կայ, իսկ մարագում ապուռ անասունների համար։ Ի՞նչ անեն նրանք.—ուրիշ ճար չը կայ, պէտք է դարձեալ իրանց նետեն անհոգի վաշխառուների գիրկը»։

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Թիֆլիսի պ. նահանգապետը հաստատեց Նիկողայոս Ամիրխանեանին քաղաքային աւագի պաշտօնում, իսկ Նիկողայոս Տէր-Մաթէոսեանին—օգնականի պաշտօնում։ Նոր քաղաքային աւագը եւ իր օգնականը մարտի 5-ին ստանձնեցին իրանց պաշտօնները։ Նիկողայոս Ամիրխանեան եւ Նիկողայոս Տէր-Մաթէոսեան ընտրվեցին մի մի ձայնի աւաւելութեամբ»։

—

ԱՌԱՔԵԼ գիւղից (Ջիբրայէլի գաւառ) մեզ գրում են. «14 վերշօկի հաստութեամբ ձիւն է եկել։ Ծամձոր գիւղից մի մարդ ցրտահար եղաւ։ Ասում են, որ սարերում արտերը գգալի կերպով կը վնասվեն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՒԷՐ ՔԻՆԱԴՈՒԼԻ

—

Արտասահմանում ապրող հայերից մէկը ուղարկել է մեզ այս վերնագիրը կրող մի տպագրած թերթ, որ աւելորդ չենք համարում արտատպել «Մշակի» մէջ, ի նկատի ունենալով որ այստեղ շօշափված է մի շատ հետաքրքրական հարց մեր գրական բարքերից։

«Շատերուն ուշադրութենէն վրիպած ըլլալու չէ թէ վիճաբանութեանց եւ քննադատութեանց առթիւ մեր արտասահմանի գրիչներու եւ գործիչներու մէկ մասին գործածած լեզուն ու ոճը իրենց օրինաւոր սահմանէն դուրս ելլելով, ոչ քաղաքավարական կանոնաց կը համապատասխանէ եւ ոչ ալ հայ հրապարակագրութեան պատիւ կը բերէ։ Իբր նմոյշ մի քանի օրինակներ մէջ բերեմ ի յիշողութենէ, առանց անոնց հեղինակները եւ այլն փնտռելու։ Զոր օրինակ. ասոնք զիրար կը կոչեն «խաբեբայ, նրբացեալ սրիկայ, մատնիչ, դաւաճիր, վարձկան, պապուկ, խաչագող, բաղդախնդիր, յորովայնէ ընտրեալ ապուշ, մնտռող, կեղծաւոր, շուն, ականի մուկէն ավվար...»։ Նաեւ իրենց գրուածները կոչած են։ «Հայհոյութիւն, լուտանք, անամօթ տող, մարդկային կղկղանք, խայտառակութիւն, ստութիւն, վատութիւն, փտութիւն, անանուանելի լրբութիւն, ամենէն ցած՝ ամենէն չլթիկ էջ, լղրճուկ բան...։»

Շատ տեսակէտերով ափսոս ցաւալի եւ աղետաբեր ուղղութիւն մըն է։ Նախ՝ որովհետեւ ասանկ զիրար անարգել, նախատել, անպատուել, անուանարկել, աղտեղել եւ վիրաւորելով իրենց եւ հրապարակագրութեան վարկը կը նսեմացնեն մեր մէջ։ Իրենք ծանօթ գրիչներ եւ շատերէն յարգուած անձնաւորութիւններ ըլլալնուն, արտասահման անցնիլ եւ մնալ դատապարտուած են։ Եթէ իրենք զիրար այդպէս վարկաբեկ ընեն, հասարակութիւնը ալ աւելի դիւրաւ թէ զիրենք, թէ իրենց պէտները եւ թէ հրապարակագրութիւնը եւ գրականութիւնը՝ ընդհանրապէս խօսելով՝ կանարգեն։ Այլ եւս կարող եւ հեղինակաւոր անձանց եւ իրենց գրածներու հանդէպ ակնածանք, սէր, համակրութիւն չի մնար, եւ նոցա լաւագոյն էջերն իսկ՝ իրենց փրկարար, ազնուացուցիչ ազդեցութիւնն ընելու կուսան մը եւ պատրաստ հող չեն գտներ։

Բայց ասկէ յառաջ եկող մեծագոյն վնասը սա է որ գրելու այս լեզուն ու ոճը իրեն նորութեամբ եւ հրապուրիչ կողմով համաճարակի նման երթալով հանրանալ եւ մեր բարքերուն մէջ մտնելով հաստատուիլ եւ գրական նոր տեսակ մը դառնալու վրա է։ Եւ այս կըլլայ՝ մաս մը գրողներուն հեղինակաւորութենէն ազդուելով անոնց նմանելու հրապոյրէն ձգուած, մաս մըն ալ շնորհիւ այն ընդունելութեան զոր գուցէ երբեմն կողմեր կը գտնէ այս լեզուն։ Քանզի անհաւանական չէ, որ դաս մը ընթերցողք ախորժին եւ հաճոյք զգան այս յախուռն ձեւերէն։ Սակայն ափսոս պատճառ մըլլալու չէ բնաւ անոնց ճաշակին ստորնանալու, փոխանակ զանոնք իրենցմէին բարձրացնել ջանալու։

Քննադատելու եւ վիճելու այս եղանակին մատաղ մտքերու վրա ըրած աւերիչ ազդեցութիւնն ալ զանց ըլլուելիք պզտիկ կէտ մը չէ, եւ որուն ես իմ անձնական զննութենէս կըրնամ վկայել։ Այս օրուան ուսանողները մեր վաղուան գրողները պիտի ըլլան։ Այսօր անոնք կազմ ու պատրաստ կը կենան, համակ ջղային, օրուան գրիչներու ձեւերն ու լեզուն ընդունելու անոնց հետեւիլ եւ նմանելու։ Ու երբ անոնք ձեռք առնելով օրուան ծանօթ ու յարգելի կարող գրական անձ մը, առանց յարգանաց կամ ակնածանքի, կը սկսին դատափետել, անուանարկել (գաւառական ոճով միսը ծամել), նոյն իսկ այն ոճով, որ կը կարդան թերթերու մէջ, լողին սիրտը չի դիմանար։ Բայց ով է պատասխանատուն եւ յանցաւորը—«Ոչ է աշակերտ առաւել քան զվարդապետ իւր»։

Անհաւասիկ այս անուրանալի իրողութեանց վրա յենլով է որ կը համարձակիմ, առանց ամենեւին տեղէ մը,—անձէ մը կամ կուսակցութենէ մը—պաշտօն ստանալու, հրաւէր կարդալ արտասահմանի մէջ գրական ասպարէզի վրա գործողներուն, որ այս մասին պ ի ն ա դ ո ւ լ մըննեն։ Թեթեւամտութիւնը չունիմ առաջարկելու, որ միանան եւ ի միասին, կամ մի եւ նոյն հասկացողութեամբ գործեն, եւ ոչ իսկ իրարու նկատմամբ տածած զգացումներին կամ գաղափարնին փոխել կառաջարկեմ։ Իմ առաջարկս միայն լեզուի բառի եւ ոճի զէնքերու զինադուլ է։ Քննադատութիւննիս եւ վիճաբանութիւննիս իրենց օրինաւոր սահմանին մէջ թող ըլլան. ազնիւ եւ յարգալից ոճով, քաղաքավարական կանօնաց համաձայն, յարգելով դիմացինին խօսքը եւ զգացումը։ Քաղաքակիրթ ազգաց վիճելու կամ քննադատելու փափկանկատ եւ քաղաքավար կերպերը ուսումնասիրենք եւ օրինակենք. որոնց մէջ ակնարկուած ոճով քննադատութիւն տեսած ըլլալս չեմ յիշեր։

Մեր գրական անձանց ամենէն ազնիւ զգացումներուն կ ո չ ո ւ մ կընեմ, ի սէր իրենց չահերուն, յանուն ազգային արդար դատին, որուն կը նուիրեն իրենց գրիչները, թող մեր ազգային գրականութեան մէջ չի ներմուծեն գրելու այս աղտոտ ու անազնիւ կերպը։ Թող իրենց խօսքին սլաքները խոփերու վերածեն հայ մտքերն ու սրտերը մշակելու։

Կ ո չ ո ւ մ կընեմ նաեւ ընդհանուր հայ հասարակութեան, որ չի քաջալերեն մեր յարգելի հրապարակագիրները այս ուղղութեան մէջ, թող չի կարդան այսպիսի գրուածներ եւ հրապարակաւ ալ պախարակեն, դատապարտեն ատոր գործածութիւնը։

Վերջացնելէս առաջ հարկ կը զգամ ըսել, որ այս տողերը ո՛ եւ է մէկ անձնաւորութեան դէմ ուղղեալ չեն, ո՛չ ալ անոնցմէ մէն միւսներէն աւելի աչքիս առջեւ ունեցած եմ, կամ ո՛ եւ է մէկը վիրաւորելու խորհուրդը մտքէս անցած է։ Ամենքն ալ իբր ազգիս մտաւոր զարգացման ժիր մշակները ճանչնալ եւ յարգելուս համար է, որ իրենց անուն չարաչար գործածելու այս կերպը կը դայթակղեցնէ զիս եւ դարման մը առաջարկել կը փորձեմ։ Եթէ առաջարկութիւնս ընդունուի իրենցմէ եւ հասարակութենէն, ինքզինքս երջանիկ կը համարիմ, իսկ եթէ չընդունուի կամ մինչեւ իսկ խեղաթիւրուի, դեռ զինադուլի ժամանակը չէ հասեր ըսելով լաւագոյն օրերու կը սպասեմ»։

Կ. Թումաեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Le Journal» լրագրին հեռագրում են Կ. Պօլսից, մարտի 12-ից (ն. տ.), որ Կիանկաբիում, Կաստամունիի վիլայէթում (Փոքր-Ասիա) տեղի ունեցաւ սարսափելի երկրաշարժ։ Քաղաքի երեք հազար տները քանդվեցին։ Երկու մահմեդականներ եւ երկու քրիստոնեաներ սպանվեցին. հարիւրից աւելի վիրաւորվածներ կան։

—«Kölnische Zeitung» լրագիրը՝ ողջունելով բօէրներին լորդ Մէտուէնին ազատութիւն տալու առիթով, աւելացնում է. «Ինչպիսի էլ լինի այդ ազատումը, պայմանով թէ առանց պայմանի, անգլիացիները էլի մի անգամ իմացան, թէ որքան նրանց հակառակորդները մարդասէր են եւ թէ որքան իրանք, անգլիացիները, սխալվում էին՝ զանազան մեղադրանքներ բարդելով բօէրների վրա եւ անուանելով նրանց գողեր եւ մարդասպաններ։ Անգլիացիների կրած պարտութիւնը Տվիբօշի մօտ եւ նրա հետեւանքը մեծ հարուած է բրիտանական ազգային հպարտութեան համար։ Ցամենայն դէպս այդ բանը օգտակար էր եւ մենք յոյս ունենք, որ նա լաւ հետեւանքներ կունենայ»։

—«Local Anzeiger» լրագրի թղթակիցը հեռագրում է Լօնդօնից, թէ Էդուարդ թագաւորը, ի նկատի առնելով, որ հարաւային Աֆրիկայից ստացված տեղեկութիւնները չափազանց հակասական են, որոնց միջոցներ ձեռք առնել ծանօթանալու իրերի իսկական դրութեան հետ։ Թագաւորի յանձնարարութեամբ, որին ծանր հոգս է պատճառում պատերազմի այդքան երկար տեւելը, լորդ Ուօլսլէյ ուղեւորվում է դէպի Կապի գաղթականութիւն, որտեղից վերադառնալուց յետոյ՝ անձամբ կը զեկուցանէ թագաւորին իրերի իսկական վիճակի մասին պատերազմի դաշտում։ Լորդ Ուօլսլէյ վայելում է կատարելապէս թագաւորի վստահութիւնը, նրա անձնական բարեկամն է եւ ժամանակին ուղարկված էր նրա կողմից պատգամաւոր օտարերկրեայ վեհապետների մօտ՝ հաղորդելու պաշտօնապէս Էդուարդ VII-ի գահակալութիւնը։ Լորդ Ուօլսլէյ թշնամաբար է վերաբերվում դէպի այժմեան կառավարութիւնը եւ առանձնապէս դէպի զինուորական մինիստրութիւնը։ Այս պատճառով կառավարութիւնը աշխատում է նրա պաշտօնական ճանապարհորդութիւնը բոլորովին մասնաւոր ուղեւորութեան նշանակութիւն տալ։

—«Berliner Correspondenz» լրագրի ասելով, տեղի է ունեցել պրուսական վճռաջինջ բարձրագոյն դատարանի որոշումը, որի զօրութեամբ այն պրուսահպատակ լեհացիների որդիքը, որոնք մշտապէս բնակվում են Պրուսիայում, պէտք է սովորեն բացառապէս պրուսական ուսումնարաններում։ Այն ծնողները, որոնք ուղարկում են իրանց որդոց արտասահմանեան դպրոցները ուսանելու, ենթարկվում են քրէական պատասխանատուութեան։

—Գեներալ Մէտուէնին գերութիւնից արձակելը մեծ տպաւորութիւն գործեց Անգլիայում, եւ լրագիրները այժմ զբաղված են այն հարցով, թէ ի՛նչ միջոցով անգլիացիները կարող են երախտագիտութիւն յայտնել Դէլարէյին նրա ասպետական վարմունքի համար։ «Երբ,—ասում է «Daily Mail»,—թշնամին ազատութիւն է տալիս գերի բռնվածին ներկայ պայմաններում, այդ դէպքում անփոփոխ սովորութիւնը պահանջում է, որ հակառակ կողմն էլ ազատութիւն տայ մի օֆիցէրի, որ ոչ պակաս աստիճան ունի արձակվածից։ Պէտք է սպասել, որ անգլիական կառավարութիւնը լորդ Մէտուէնի փոխարէն ազատութիւն կը տայ կամ գեներալ Կրօնէին կամ Վիլեօմին»։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

9 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մարտի 8-ին Նոցա Կայսերական Մեծութիւնները եւ Նոցա Կայսերական Բարձրութիւններ Մեծ Իշխանները եւ Մեծ Իշխանուհիները պատւեցին իրանց այցելութեամբ բարեգործական ներկայացումը Մարիինսկի թատրօնում ի նպաստ աղքատ եւ հիւանդ երեխաների համար հոգացող ընկերութեան արհեստաւորական բաժանմունքի։—Մարտի 9-ին, Նոցա Կայսերական Բարձրութիւններ՝ գեղարուեստների ակադեմիայի նախագահ Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչի եւ Մեծ Իշխանուհի Ելէնա Վլադիմիրօվնայի, տեղի ունեցաւ «Міръ Искусства» ամսագրի պատկերների ցուցահանդէսի բացումը։—Մարտի 8-ին վախճանվեց Բերլինում 14-դ զօրաբաժնի արտիլերիայի հրամանատար գեներալ-լէյտենանտ Օնօպրիէնկօ։—Այսօր տեղի ունեցաւ գիտական ֆարմացիայի համաժողովի վերջին նիստը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Սենատը, 52 ձայների մեծամասնութեամբ 15-ի դէմ, ընդունեց նախագահի պաշտպանութեան եւ դաւադրութեան վերաբերեալ օրէնքը։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողովի այսօրվայ նիստում կը բաժանվի «Դեղին գիրքը», որ նուիրված է ֆրանս-թիւրքական նորերս տեղի ունեցած դէպքին։ «Figaro» լրագիրը մի քանի դօկումէնտներ է բերում ապացոյց այն բանի, թէ, հակառակ պնդումների, ինքն Ռուսաստանը պաշտպանում էր Ֆրանսիայի գործունէութեան եղանակը։ Դօկումէնտների թւում գտնվում է Պետերբուրգի ֆրանսիական գործերի հաւատարմատարի հեռագիրը, թէ կոմս Լամզդորֆ առաջարկեց ռուսաց դեսպանին պնդել այն բանի վրա, որպէս զի սուլթանը անյապաղ ստորագրէ իրադէն։

ՊԱՐԻԶ։ Երէկ բաժանվեց «Դեղին գիրքը», որը պարունակում է դօկումէնտներ ֆրանս-թիւրքական ընդհարման վերաբերմամբ։ Դօկումէնտները դրականապէս հերքում են անգլիական մամուլի ինսինուացիները, որ իբր թէ ռուսաց դիպլօմատիան արգելքներ էր յարուցանում ֆրանսիական գործողութիւնների առաջ։ «Matin», «Figaro», «Debats», «Petit Parisien» եւ «Republique» գոհունակութեամբ ընդգծում են, որ հայեացքների համերաշխութիւնը չէր ընդհատվում Ռուսաստանի եւ Ֆրանսիայի ներկայացուցիչների միջեւ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Այսօր, մարտի 9-ին, Նոցա Կայսերական Մեծութիւնների եւ Նոցա Կայսերական Բարձրութիւնների ներկայութեամբ

տեղի ունեցաւ Ցարեւիչէի գնդապետական :ազդիկների զուցահանդէսը։

10 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակված են, Բարձրագոյն ուղղ ֆինանսների մինիստրութեամբ 1902 թ. ի ռուսական չորս պրոցենտական պետական փոխառութեան կանոնը, մասին, որ հրատարակվում է Ռուսաստանի Ձինաստանից հասանելիք վարձատրութիւնը իրագործելու համար 181,959,000 ր. գումարի եւ կարգադրութիւն, որ արել է սենատին ֆինանսների մինիստրը՝ այդ փոխառութիւնը կատարելու պայմանների մասին.—Զինուորական վարչութեամբ տրված հրամանով յայտարարվում է, որ բերդերը զինաւորելու համար կազմված յանձնաժողովի նախագահ նշանակվում է ինժեներների գլխաւոր վարչութեան պետ ... «Правительственный Вѣстникъ» լրագրում տպված է. «Յայտարարվում է գիմնազիաների կայսերական ... կարգին։ «Ի նկատի ունենալով այն համախմբումները, որոնք յաճախ չէին գիտութիւններին կապւելուած ... բաժանմունքի միջոցով խորհրդին, Ալեքսէյ Մասլովսկին (Մասլով Փորձի) կենդանուածը ... 1035-րդ յօդւածի համաձայն—Հանգինօք եւ կամաւոր քաղաքներ, Ձինաստանում, խոզեղաց կողմից անհրաժեշտ են յայտարարված։

ԲԱԳՈՒ։ Իշխան Օրդէնսկին, Շամախում սաստ օր մնալուց յետոյ, ճանապարհ ընկաւ Թիֆլիս։ Այդ օրերում իշխանը սեւում Շամախին, պարտեզում վասուած զիւղերը, ամեն տեղ համբուրաշունում էր ազգաբնակութեամբ եւ կարոտաւորների փող էր բաժանում։ Ամեն տեղ ուրախութեամբ դիմաւորում էին Արքայական դեսպանին, որը Թագաւորի անունով խոստացաւ Թշուառների վիճակը ամոքել։ Նուիրատուութիւններ չարունակվում են ստացվել մինչեւ անգամ կայսրութեան հեռու անկիւններից։

ՀՕՆԳԿՕՆԳ։ Կանչու քաղաքը, Գուանտունգում, գրաւված է ապստամբներից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Այսօր Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնա Վարշավայի երկաթուղով ճանապարհ ընկաւ Կօպէնհագէն։ Թագուհու Կայսրուհուն ճանապարհ գցելու համար կայարան եկան Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնան, Մեծ Իշխան Թագաժառանգը, Մեծ Իշխանները եւ Մեծ Իշխանուհիները։

11 մարտի

ՄՕՍԿՎԱ։ Կոնսերվատորիայի մեծ դահլիճում կայացաւ ռուսաց գրականութիւնը սիրողների Մօսկվայի ընկերութեան հանդիսաւոր նիստը։ Ճառեր արտասանեցին պրոֆէսոր Վեսելօվսկին, Իվանով, Ալֆէրով, պրոֆէսոր Կիրպիչնիկօվ. իշխան Սումբատով կարդաց բանաստեղծութիւն. կարդացվեցին ուղերձներ, ի միջի այլոց, Պետերբուրգի, Կիեվի, Վարշավայի, Հէլսինգֆորսի եւ Խարկովի համալսարաններից։

ՍՕՖԻԱ։ Մինիստրութիւնը վերակազմված է։ Մինիստր-նախագահ եւ արտաքին գործերի մինիստրն է Դանէվ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Հրատարակված է անգլօ-պարսկական դաշնակցութեան բնագիրը։ Պարսկաստանը պարտաւորվում է անգլիական բարձրագոյն հովանաւորութեան տակ կառուցանել երեք հեռագրական գիծ Քաշանից Եզդի եւ Քիրմանի վրայով մինչեւ Բէլուջիստանի սահմանը։ Դրանով ստեղծված է յարաբերութիւնների նոր ճանապարհը Հնդկաստանի եւ Եւրոպայի միջեւ։ Պարսկաստանը տալիս է գիծը կապելով հնդկաեւրոպական հեռագրական ընկերութեան. Մեծ-Բրիտանիան տալիս է կառուցման ծախսերը եւ տոկոսներ չէ առնում այդ բանի համար. որպէս ապահովութիւն կը ծառայէ կապալի գումարի երեք քառորդը, որ վճարում է հեռագրական ընկերութիւնը։ Մեծ Բրիտանիան գիծը պահում է պատշաճաւոր դրութեան մէջ եւ վճարում է գծի պաշտպանութեան համար պահանջվող պարսկական պահակախումբին ռոճիկ սեփական միջոցներից։ Դաշնագիրը կը պահպանէ իր ոյժը մինչեւ 1925 թիւը եւ աւելի ուշ, եթէ չեն վերադարձնվի կառուցման ծախսերը։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ «Րիտցաու գործակալութիւնը» հաղորդում է, որ յունիսում Գրէնլանդիա կուղեւորվի մի արշաւանք՝ կղզու բնութիւնը եւ ազգաբնակութիւնը ուսումնասիրելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մարտի 10-ին Պրէօբրաժենեան տաճարում կայացաւ Պրէօբրաժէնեան գնդի լէյբ-գվարդիայի գնդապետ Վելցինի յուղարկաւորութիւնը. Ներկայ էին Մեծ Իշխան Թագաժառանգը եւ Կայսերական Ընտանիքի Անդամները։

ՊՐԷՏՕՐԻԱ։ Տրանսվալեան կառավարութեան անդամները՝ Շալկ-Բուրգէր, Րէյտց, Լուկա Մէյէր, Կրօկ, Վանդէրվէլդ, եկան այստեղ արտակարգ գնացքով Միդլբուրգից պարլամենտերական դրօշակի տակ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեանց—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Ն. Մ. Ջիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ն. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Քաքանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ս. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ս. Ն. Շպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբույժ), վեներ. և մորթու հ.

Գ. Ս. Թարխանեանց—7—7½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ս. Նաւասարդեան— 7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Տ. Սովանիստկի—տանը. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԵՐԿՐԱՉԱՓ ԻՆԺԵՆԷՐ

Ս. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ

Ընդունում է երկրաչափական եւ հարթաչափական (нивеллировочныя) եւ այլ տեսակ գէօդէզիական աշխատութիւններ՝ ջուր մատակարարելու, կանալիզացիայի, ոռոգման, ճահիճներ ցամաքացնելու, անտառների բարեկարգութեան, լեռնային գործի, ճանապարհների եւ փողոցների շինութեան եւ կանօնաւորութեան, քաղաքային եւ այլ անշարժ կալուածքների կարգաւորութեան, յատակագծի վրա գնահատական (оцѣночный сборъ) տուրքի համար, քաղաքային եւ այլ հողերի որոշումը, քաղաքային յատակագծի հաստատելը օրէնսդրական կարգով եւ այլն։

ԲԱԳՈՒ, «Դվօրցօվայա Նոմէրներ» հիւրանոց. կամ Թիֆլիս՝ Ավճալեան փողոց, Շահբուդաղեանի տուն, № 59, բակում։

80—100

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաչուեին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բընակարան № 2. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Նիբիտակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։

59—100

ԱՐՏԻՍՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, մարտի 14-ին

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԱԼՖԱԵԱՆ

մասնակցութեամբ տեղական սիրողների եւ դերասանների, բարեհաճ մասնակցութեամբ պ.պ. Տէր-Դաւթեանի եւ Գնունու կը տայ

ՎԵՐՋԻՆ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՀԱՄԼԷՏ

Ողբերգ. 5 արար. հեղ։ Շէքսպիրի թարմ. Մասեհեանի

Մասնակցում են. օր. Խիթարեան, Զաբէլ, օր. Տէր-Յակոբեան, պ.պ. Տէր-Դաւթեան, Միրաղեան, Ամօ, Գնունի, Բաքուրեան, Թէրզիպաշեան, Սահակեան եւ այլն։

Տոմսակները կարելի է վաղօրօք ստանալ թատրոնի կասսայում։

Տեղերի գները սովորական են։ Սկիզբն է երեկոյեան ճիշդ 8 ժամին։

1—3

ԳՈՐՈՒ ՀԱՅՈՑ Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

մի աջող ձայն ունեցող եւ ժամերգութեանց լաւ տեղեակ ԴՊԻՐ։ Պայմանների մասին դիմել հետեւեալ հասցէով. Городъ Гори, ктитору армянской во имя св. Степана церкви, Григорію Хитарянцу.

1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

պարտադիր կանոնների 13-րդ յօդուածի հիման վրա, Թիֆլիսի կալապանների վերաբերմամբ, յայտարարում է Թիֆլիսի կառապաններին եւ բեռնակրութեամբ պարապող սայլապաններին, որ նա նշանակել է այդ երկու ընկերութիւնների համար աւագների եւ նրանց թեկնածուների ընտրութիւն Քաղաքային Ուպրավայում՝ կառապանների համար—մարտի 15-ին, ցերեկվայ ժամը 3-ին, ուրբաթ օրը, եւ բեռնակիր սայլապանների համար—կիրակի, մարտի 17-ին, առաւօտեան 10 ժամին, այս պատճառով խնդրում է բոլոր կառապաններին չնորհ բերել Քաղաքային Ուպրավան յիշված օրերը՝ իրանց ունեցած նշաններով կամ պարտադիր կանոնների գրքոյկով՝ ընտրութիւններ անելու։

3—3

ԿՐԱՍՆՕՎՕԴՍԿԻ ՀԱՅՈՑ ԱՂՕԹԱՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

հարկաւոր է եկեղեցական երգեցողութեան ... րուեստին, օրինակաւոր ուսումնարաններին եւ պատարագին ... հմուտ մի տիրացու։ Ցանկացողները պայմանի մասին կարող են դիմել տեղական քահանային հետեւեալ հասցէով. Красноводскъ, Армянскому Священнику.

3—

ՄՕԶԴՕԿԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

երկու ձայնաւոր սպասաւոր տիրացուներ։ Բացի արդիւնքից, իւրաքանչիւրն ստանալու է ... րուբլի ռոճիկ։

Դիմել՝ Моздокъ. Священнику Шаиняну.

4—4

ԳՈՒՏՏԷՆԲԵՐԳ

գրախանութում վաճառվում է

ԱՐՄԷՆԻԱ, Լինչի, երկու հատոր, Արմէնիայի մանրամասն քարտէզով։ Գիրքը տպված հաստ եւ մաքուր թղթի վրա, զարդարված երկու հարիւրից աւելի գունագեղ զանազան պատկերներով եւ չքեղ կազմով։ (Պատկերները բոլորը հայկական կեանքից են վերցրված)։

ԳԻՆՆ Է 25 Ր.

2—

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

„Է Մ Մ Ա“

վէպը, 282 մեծադիր էջ.

Գինն է 1 ր., ճանապարհածախսով 1 ր. 25 կ.

Դիմել Թիֆլիս.—պ. Արշակ Մէհրաբեանին՝ Кадетскій пер., д. Барнова, № 9. Բագու. պ. Սարգիս Օհանջանեանին՝ Магазинъ бывш. А. Петросянъ եւ պ. Իսահակ Մէլիքեանին Торговая фотогр. "Рембрантъ", Բայախանի.—պ. Նարիման Տէր-Ղազարեանին՝ Мастерская „Кайцъ“.

3—3

ՄԻ ՀԱՅՈՒՀԻ ԿԱՄԵՆՈՒՄ Է

քաղաքից դուրս գալ, որպէս կօմպանիօնկա մէկ կնոջ մօտ, կամ իբրեւ վարժուհի, մի փոքր ընտանիքի մէջ պարապել մէկ կամ երկու փոքրահասակ աղջիկների հետ։ Գիտէ լեզուներ ռուսերէն, ֆրանսերէն եւ մուզիկա։

Сололаки, Орловская ул., домъ № 25, спросить тамъ же.

4—6

Թիֆլիսի Առաջին Գործագործուհեաց Արհեստանոցում

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ

պատրաստի կարերներ, մաֆրաշներ եւ խուրջիններ։ Դիմել՝ արհեստանոցի կառավարչուհուն. տ. Այվազեանին, Բարեատինսկայա փողոց, № 10։

1—2

Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում

վաճառվում են՝

ՓԱՆԵԱՆՑ ԽԱՉ. ՔԱՀ., Բորեպաշտները (արեւելեան զրոյց), Թիֆլ. 1901 թ. գ. 10 կ.
» Թարգմ., Յուդայի վերջին գիշերը, Թիֆլ. 1901 թ. գ. 5 կ.
» Փաբիօլա, Թիֆլ. 1901 թ. գ. 15 կ.

ВЕСЕЛОВСКІЙ ЮРІЙ, Армянскій поэтъ Смбатъ Шахъ-Азизъ, критическій этюдъ. Москва, 1902 г., ц. 1 р.

ՑԱՐԻՑ Ն., Նկարներ (ծաղկաքաղ իմ նամակներից), գ. 50 կ.

ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ ԳԷՈՐԳ, Բանաստեղծութիւններ, գ. 1 ր.

ՐԱՖՖԻ, Վէպիկներ եւ պատկերներ 2 հատոր—4 ր., Կայծեր ա. հատ.—2 ր., Ջալալէդդին 1 ր., Տաճկահայք—50 կ., Մինն այսպէս—միւսն այնպէս—պատկերազարդ—1 ր. եւ Կայծերի կտորը—1 ր. 20 կ.։

Դիմել՝ Въ Тифлисъ, въ Центральную Книжную торговлю. (և) 1—5

Ներսիսեան հայոց հոգեւոր դպրոցի հոգաբարձութիւնը, ինձ՝ իբրեւ պատաքոյ կարգով պաշտօնի մնացողի, անցեալ փետրվար ամսի 1-ին բարեհաճեց արձակել պաշտօնավարութիւնից եօթ տարի ծառայելուց յետոյ։

Ուստի, ապագայում անտեղի բամբասանքներից ինձ ազատ պահելու համար, քան Թիֆլիսից հեռանալս, պարտք եմ համարում յառաջագոյն հրատարակելով նախ հարկաւոր խնդրել այն բոլոր պ.պ. վաճառականներին, կապալառուներին, բարեկամներին, նահայրերին, գործարանատէրերին, արհեստաւորներին, մշակներին եւ դպրոցի ծառայողներին եւ այլն եւ այլն, որոնց հետ ունեցել եմ 1895 թւի մայիսի 8-ից մինչեւ ներկայ 1902 թւի փետրվարի 1-ը դպրոցական կալուածներին վերաբերեալ այլ ամեն տեսակ պաշտօնական պահանջմունքների կատարման մասին հաշիւ ու յարաբերութիւն, որ եթէ ես յիշեալ ժամանակամիջոցի ընթացքում իմ պաշտօնավարութեան միջոցին, իմ անձնական շահերի պատճառով նեղել, պահանջել եւ ստացել եմ նրանցից որ եւ է միջոցով %, կաշառք կամ զրկել եմ, չը հատուցանելով նրանց աշխատութիւնների կամ ապրանքների պայմանաւորված վարձը, արժէքը եւ կամ ռոճիկը, կամ գուցէ նկատած են իմ մէջ անբարոյական վարմունք, որ լինէր վնասակար կամ անպատւաբեր այս հիմնարկութեանը,—թող այդպիսի պարոնները բարեհաճեն այս մարտ ամսի 13-ին, չորեքշաբթի օրը, երեկոյեան ժամի 8-ին, չնորհ բերել դպրոց, ներկայանալ հոգաբարձութեանը, յայտնել եւ պահանջել ինձանից։ Ես նոյն օրը երեկոյեան ժամի 8-ից մինչեւ 9-ը կը սպասեմ այդպիսի պարոններին։

Յարակցում եմ, որ դպրոցի ընդհանուր գործերի կառավարութեան եւ շահերի պաշտպանութեան մասին, Թիֆլիսի հայոց կօնսիստօրիայից ինձ տուած 1897 թւի յունիսի 5-ին, ընդ № 3697 եւ 1899 թ. հոկտեմբերի 25-ին, ընդ № 5882, վաւերացրած առաջինը Թիֆլիսի հաշտարարի Ա. Գ. Տուրկօվսկու ձեռքով եւ երկրորդը՝ Ն. Ս. Ֆէօդորօվի ձեռքով, երկու լիազօրագրերը ներկայ 1902 թւի փետրվարի 16-ից համարվում են ոչնչացած։

Յիշեալ դպրոցի տնտեսական մասի նախկին կառավարիչ՝ Ե. Ս. Սերովբեանց

2—2

Электропечатня Груз. Издат. Т—ва. Б.-Ванкская ул.